
AFWIJKEND GEKLEURDE ZANDHAGEDISSEN

Bovenstaande foto kregen we 7 juli via de mail van Marian Schut, met daarbij de vraag: "Sinds dit voorjaar loop ik twee routes op de Hoge Veluwe, nu kunnen wij dit hoog zwangere vrouwtje niet op naam brengen. Is het een levendbarende hagedis of toch een zandhagedis?"

Foto: Gerrian Tacoma.

Deze foto maakte Ingo Janssen toen we de routes van Marian op de Hoge Veluwe bezochten op 25 juli. Wéér zo'n hagedis met een a-typisch kleurpatroon. De een zag er een levendbarende hagedis in, de ander een zandhagedis.

We zijn te rade gegaan bij twee deskundigen: Jeroen van Delft en Conn Barrett. Beiden hebben de foto's bekeken en heel bruikbaar commentaar geleverd

Jeroen van Delft:

Overtuigende zandhagedissen wat mij betreft. Wel een afwijkend kleur- en vlekkenpatroon. Bij (a-typisch gekleurde) dieren moet je niet teveel op de kleuren en tekening letten. De vorm, bouw, proporties zijn veel vaster dan de tekening en kleur. Al vaak heb ik mensen een levendbarende hagedis met ronde vlekjes als zandhagedis zien determineren. Ook levendbarende hagedissen met een wat groen-gele was worden vaak direct zandhagedis genoemd. Levendbarende hagedissen hebben in elk geval nooit de felgroene kleur die je bij mannelijke zandhagedissen tijdens de voortplanting ziet, ze hebben hooguit een wat groenige was. Daarbij moet wel gezegd worden dat determineren vanaf foto lastiger is dan wanneer je het dier in de hand hebt...

Een kenmerk dat Henk Strijbosch me heeft geleerd en dat heel bruikbaar is bij foto's waarop het dier in een rechte hoek van opzij of van boven is gefotografeerd, is het formaat van de kop in relatie tot het lichaam. Bij de zandhagedis past de kop circa 3 keer op het lichaam (dus vanaf de schedelbasis tot aan de staartwortel). Bij de levendbarende is dat zo'n 5 keer! Dat dier is veel langgerechter en heeft een kleine kop. De kop van levendbarende hagedissen is ook minder "hoog" dan die van zandhagedis. De kop van een zandhagedis is meer rond van vorm dan die van de levendbarende hagedis.

Wat op de foto ook zichtbaar is, is de rij van veel kleinere schubjes midden op de rug. Bij de levendbarende hagedis zijn de schubjes op de rug ongeveer even groot als die op de flanken.

Met de juvenielen van beide soorten worden ook regelmatig vergissingen gemaakt. Juvenielen van de levendbarende zijn heel donker bruin, voor het oog haast zwart. Een tekening is dan nog vrijwel niet waarneembaar. Die van de zandhagedis zijn veel lichter gekleurd, eerder zandkleurig, met al ronde vlekjes. De staart van een juveniele zandhagedis is nooit zo donkerbruin tot zwart gekleurd als die van een juveniele levendbarende hagedis.

Tot zover! Hartelijke groeten, Jeroen van Delft

*Pyramide van Austerlitz, 2 mei 2006. Subadult van levendbarende- of zandhagedis?
Foto: Conn Barrett.*

Conn Barrett:

Wat ik op de twee fotoos (van de vorige bladzijde, red.) zie, zijn twee (jonge) vrouwtjes zandhagedis. De twee lichtgekleurde strepen langs hun ruggen zijn dikker en langer dan die van de levendbarende.

De kop en lichaamsbouw zijn ook forser dan die van een levendbarende hagedis.

Op 2 mei 2006 heb ik bij de Pyramide van Austerlitz een sub-adulte hagedis (geboren in 2005) gefotografeerd, zie foto hiernaast, en dacht dat het een levendbarende hagedis was. Deze hagedis was bijna geheel zwart net als juveniele levendbarende hagedissen kunnen zijn.

Maar toen ik de foto op mijn computerscherm zag kon ik dit jonge dier pas goed determineren en helaas was mijn eerste in-het-veld determinatie verkeerd, en bleek het een zandhagedis te zijn.

Fotograferen van dieren in het veld is niet alleen een mooie hobby maar kennelijk ook een goed gereedschap om hagedissen te determineren.

Hier nog foto van een zandhagedis, van mijn duintraject dit keer, met een afwijkend kleurpatroon, zie hieronder.

Groeten, Conn.

Duinen Katwijk. Vrouwtje zandhagedis met afwijkend kleur patroon. De stipjes ontbreken. Foto: Conn Barrett.

Wat is de moraal van dit verhaal?

Zand- en levendbarende hagedissen zijn niet altijd te herkennen aan hun kleurenpatroon, die kan afwijkend zijn. In gebieden waar beide soorten samen voorkomen, zoals op de Veluwe en de Pyramide van Austerlitz, kun je de fout ingaan. Het is dan aan te raden om niet zozeer op de kleuren te letten maar op de lichaamsbouw en -vorm, zoals beide specialisten al aangaven. Vorm en afmeting van de kop spelen de hoofdrol, hetgeen ook op enige afstand goed te zien is.

Als je de hagedis in de hand hebt kun je ook kijken naar de grootte van de schubben op de rug. Die zijn, alleen bij de zandhagedis kleiner op de rug dan op de flanken.

Neem bij twijfel een foto!